

במשינה היומית:

סדר טהרות

אהלות פרק ט' משנה יא' -

פרק י' משנה ב'

בהלכה היומית:

שו"ע או"ח

סימן רעה' סעיף ג'

סימן רצה' סעיף א'

קביעות

במשינה
ובהלכה היומית

גבורה יהודית

מפיו של ניצול השואה הרב יוסף לבקוביץ' שיחי' – המשך

המפקד הזה התנהג אליך באנושיות?

"אל דאגה. הוא הכה אותי כמה וכמה פעמים. הרי הוא היה רוצח, חיית אדם. הוא היה בין הרשעים שלכדתי לאחר המלחמה. ציוויתי עליו להרים את ידיו כמו ב'הייל היטלר', ואז הכיתי אותו בכל כוחי. הוא התחנן שאעיד שהתנהג אליי כהוגן. צעקתי עליו: 'כן. אליי. אבל לאלפים ורבבות התנהגת כמו חיית אדם!'. הוא סיים את חייו בתלייה".

המלחמה עמדה לקראת סיומה, וכעבור חמישה חודשים ומחצה נלקח ר' יוסף משם. לאחר גלגולים הגיע למחנה במשולש הגבולות של שווייץ, צרפת ואיטליה. "הוטל עליו לחצוב בהרים כדי לבנות מנהרות להסתרת כלי נשק. כבר לא נותרו בי כוחות, עמדתי בקושי על רגליי. הייתי עור ועצמות - ואף על פי כן חצבתי וחצבתי. אין לי מושג כמה זמן הייתי שם. לא ידענו כלום, לא שבת, לא פסח. המטרה הייתה רק לחיות את היום".

ואז הגיע בוקר מיוחד מאוד. כ"ב באייר תש"ה. הסיירה שהועיקה אותם לעבודה עם שחר לא שרקה. "ישבנו מפוחדים, לא יודעים מה יקרה. בצהריים הופעלה הסיירה, ונאמר לנו להתאסף במרכז המחנה. ראש המחנה הכריז שעלינו להיכנס למערות שחצבנו, כיוון שה'אויבים' מתכוונים להפציץ, והם - מפקדי המחנה - רוצים להציל את חייו".

"הסתכלנו זה בזה. פתאום התגנבה שמועה שהמערות ממולכדות, והגרמנים מתכוונים להרוג את כולנו. השינוי באוויר העניק לנו תעוזה, והתחלנו לצעוק יחד: 'לא! לא! לא!'. הם התחילו לירות, וכולנו נשכננו. הירי פסק, הרמתי את ראשי וראיתי שהבימה ריקה. לא היה אפילו איש אס-אס אחד בסביבה. לא הבנו מאומה. 'ואז ראיתי אותו - קאפו גרמני זקן שזכרתי לו טובה. פעם, ביום כיפור, הוא התיר לנו לא לעבוד. ניגשתי אליו ושאלתי אם הוא יודע מה קורה. גם הוא לא ידע. צעדנו יחד לכיוון הגדר החשמלית וגילינו שהחשמל לא זורם בה. פתחנו את השער, והוא נפתח. הוא קרא לעברי: 'בוא נצא החוצה, נריח את האוויר החופשי!'..."

"חזרנו למחנה, וגילינו שנוצר כאוס. האסירים התנפלו על הקאפואים, מחסני האוכל נפרצו, והמונים הסתערו על האוכל. רבים מהם מתו דווקא באותם ימים. הקב"ה עזר לי, והייתי אז חסר תיאבון. בצהריים הבחנתי בטנק אמריקאי גדול שפרץ את הגדר. קפצתי אליו וצעקתי: 'אני יהודי'. החייל ענה לי בשפתי שגם הוא יהודי, ונתן לי מסטיק... זו הייתה הפעם הראשונה בחיי שראיתי את המאכל הזה".

ר' יוסף החל להתגלגל בדרכים. כשהגיע למקום מגוריו, הבין שאין לו מה לחפש שם. הוא החליט לחלץ ילדים יהודים שהוחבאו במזורים. "בתחילת המלחמה שמעתי את אבי אומר שהדבר החשוב ביותר הוא לחלץ את הילדים משם בבוא היום. ראיתי בדיבורים האלה מעין צוואה. בהשגחה פרטית הצלחתי לשכנע את השלטונות לתת לי אישור לחפש ילדים מסוימים. כך עברתי מבית יתומים למשנהו, מלווה בכוח צבאי".

כיצד זיהית מיהו יהודי?

"בסייעתא דשמיא. חכמה היא ואינה מלאכה... אלו היו ילדים בני שש עד אחת עשרה. הם פחדו מאיתנו, אבל ברוך ה', הצלחנו להציל שש מאות ילדים יהודים, ובשיתוף פעולה עם ארגוני הצלה שלחנו אותם לארץ ישראל".

(מבוסס על 'מרוה לצמא')

בפתח השער

זה היה בוקר אביבי ושגרתי לחלוטין. השמש זרחה בשמיים תכולים, כאשר ר' ראובן פסע לתמוז לאורך הרחוב הראשי של העיר, שקוע במחשבותיו הרגילות. שום דבר לא הכין אותו לקראת המחזה הסוריאלסטי והבלתי-נתפס שלפניו נגלה מול עיניו.

מולו, רוכב במרץ רב על אופניים ישנים, הופיע חבירו משכבר הימים, חיימקה. אך לא היה זה הוא שגרם לראובן לעצור ולשפשף את עינו. על הסבל האחורי של האופניים, יושב לו בנחת, זקוף וגאה, לא פחות ולא יותר מאשר פינגווין חי ונושם, כאילו נשלף הרגע מקרחוני אנטארקטיקה...

ר' ראובן, שהיה המום לחלוטין, נופף בידיו, עצר את הרוכב בחריקת בלמים ופנה לחברו בתמיחה רבת: "תגיד, חיימקה, יצאת מדעתך?! מה בדיק עושה פה הפינגווין הזה באמצע הרחוב? קח אותו מיד, אבל ברגע זה ממש, לכן החיות העירוני. שם מקומן, בין החיות! זה ממש צער בעלי חיים מה שאתה עושה..."

חיימקה עצר את אופניו, ניגב את זיעתו, גירד בפדחתו בהרהור, הנהן בהסכמה מלאה ואמר ברצינות: "אתה יודע מה, ראובן? אתה צודק במאת האחוזים. זו הערה ממש במקום. אני עושה אחורה-פנה ולוקח אותו לשם עכשיו!"

למחרת בבוקר, בשעה דומה, צעד ר' ראובן מיועדנו שוב באותו הרחוב בדיק. והנה,

לתדהמתו המוחלטת - שוב אותו חיימקה, שוב אותם אופניים, ושוב הפינגווין ישוב על הסבל מאחור... הפינגווין נראה מרוצה מתמיד. הוא חבש על ראשו כובע מצחייה צבעוני והרכיב משקפי שמש ויקרתיים שהקנו לו מראה של תייר בחופשה.

ר' ראובן רץ אל חיימקה, חסם את דרכו ושוב ניסה את כוחו לשכנע את חברו בכך שהוא עובר עבירת צער בעלי חיים, מה גם שהוא הופך את עצמו ללעג וקלם ברחבי השכונה: "מה נסגר איתך, חבר. אני פשוט לא מביין. לא אמרתי לך אתמול בפירוש שזה צער בעלי חיים להסתובב איתו מחוץ לגן החיות? זו ממש התעללות בבעלי חיים לסחוב אותו בחוצות העיר!"

חיימקה חיך מאוין לאוון, טפח קלות על גבו של חברו המיוזע, והשיב בנחת: "בטח שלקחתי אותו! שמע, אתמול בילינו שעות בן החיות והיה פשוט תענוג צורף. ביקרנו יחד בכלוב של הקופים, נופפנו לשלום לאריות, ומה אגיד לך? נהנינו מכל רגע שם. אז היום, היום אנחנו הולכים לפקוד את הגלגל הענק בלונה-פארק העירוני..."

הסיפור המשעשע על חיימקה והפינגווין ממחיש בצורה מבריקה את הפער העצום שעשוי להיווצר בין המילים הנאמרות לבין הכוונה האמיתית את שעומדת מאחוריהן. ראובן נתן לחיימקה הוראה פשוטה וקצרה: "קח אותו לגן החיות". חיימקה פירש המילים כפשוטן ובאופן מילולי לחלוטין, אך החטיא לגמרי את תכלית ההוראה - מה שהוביל לתוצאה אבסורדית ומגוחכת.

כאן טמון מושל עמוק לחשיבותו העצומה של לימוד משניות.

התורה שבכתב מלאה בציודים, בחוקים ובהוראות קצרות ותמציתיות. אדם שניגש אל התורה שבכתב ומנסה לפרש אותה רק על בסיס הטקסט הגלוי והקריאה השטחית, ללא המסורת שבעל פה, עלול למצוא את עצמו בדיק במצבו של חיימקה. הוא עלול לקיים את ה"מילים", אך לפספס לחלוטין את כוונת התורה, וליישם את המצוות בצורה שגויה, משובשת ואפילו חסרת היגיון.

המשנה היא זו שפורטת את ההוראות הכלליות של התורה לפרטי פרטים. היא מספקת את ההקשר, את ההגדרות המדויקות, את הסייגים ואת אופן היישום המעשי של כל מצווה. לימוד משניות הוא למעשה קבלת "הוראות ההפעלה" המלאות, המבטיחות שלא נסתפק רק בשמיעת המילים החלולות, אלא בנין לעומק את רצון המחוקק.

מי שאינו לומד משניות ומסתמך רק על הבנתו האישית לטקסט, עלול בטעות לקחת את התורה ל"לונה פארק" של פרשנויות אישיות שגויות; אך מי שלומד ומשנן משניות, ובהמשך אף צולל אל נבכי הגמרא והפוסקים שבעקבותיה - זוכה להבין את האמת לאמיתה וללכת בדרך הישרה.

לזכר עולם יהיה צדיק

לע"נ ב"ק מרץ הגה"ק

רבי שמואל ב"ר שרגא פייבוש זי"ע

בעל ה"אמרי טיפר" מדאראג

גלב"ע ט"ו בחשוון תרמ"ב

קבלת עלון המבחנים

ניתן לשלוח בקשה במייל Office@kviuta.org

דרך מערכת קביעותא בטלפון 0722-79-4949 שלוחה 2 < 4

כמו"כ ניתן לענות על המבחנים במערכת זו או ב: kviuta.org

וכן דרך עמודות נדרים פלס וקהילות ברחבי הארץ

לשיעורים

במשנה ובהלכה היומית

24 שעות

בטלפון 0722-79-4949

וכן kviuta.org

לקבלת העלון במייל Office@kviuta.org | מפיצים את האור: להנצחות ותורמות להצלתה לע"נ יקיריך התקשר: 072-272-2200

האם טומאה עוברת מאהל לאהל?

"קורות הבית והעליה שאין עליהן מעיבה והן מכונות, טמאה תחת אחת מהן, תחתיה טמא, וכו'. היו העליונות כבין התחתונות, טמאה תחת אחת מהן, תחת פקס טמא."

המשנה מיירי בבית ועלייה על גביו, ותקרת הבית ותקרת העלייה עשויות מקורות עץ עם רוחים ביניהן, ונמצא שאין גג שלם לא בבית ולא בעלייה, ולכן שנינו שאם הקורות של העלייה מכוונות כנגד הקורות של הבית, ויש טומאה בבית תחת קורה אחת, רק טהרות תחת אותה קורה בלבד נטמאות, משום שהאהל מעל המת הוא רק אותה קורה. [ואם יש טומאה תחת הרווחים בין הקורות, הטומאה עולה בין הקורות ויוצאת מעל העלייה, כיון שאין שום קורה מעל הטומאה].

אמנם כשהקורות של העלייה מכוונות כנגד האויר שבין הקורות של הבית, ורוחב העליונות כשיעור אויר שבין התחתונות (רש"י סוכה שם), אם יש טומאה בבית, כל הטהרות שבבית טמאים. ורבה הוכיח מכאן (סוכה כ"ב א') שאומרים 'חבוט רמי' - השפל והשלך - והיינו שדנים את הקורות העליונות כאילו ירדו למטה, ונמצא שיש אוהל אחד בגובה של הקורות התחתונות, ולכן אם יש טומאה בבית, הכל טמא, וכן אם יש טומאה בעלייה, הכל טמא, שדנים את הקורות התחתונות כאילו עלו, ויש אוהל אחד בגובה של הקורות העליונות (עי' רמב"ם פיהמ"ש, ומים טהורים).

האחרונים (עי' פתח האהל כלל ז' ס"ו, חידושי רבינו חיים הלוי הל' סוכה פ"ה הכ"א) תמחו על מה שהוכיח רבא ממשנתו שאומרים חבוט רמי לעשות הכל אהל אחד, שמנין לרבה שהכל נחשב אהל אחד, הרי אף אם כל קורה נחשבת אהל לעצמה ויש הרבה אהלים חלוקים זה מזה, מכל מקום טומאת מת עוברת מאהל לאהל, ששני חדריים בבית אחד, ופתח או חלון פתוח בכותל שביניהם, טומאה מתפשטת מחדר לחדר דרך החלון או הפתח, והטהרות בשני החדרים טמאים, וא"כ כל שכן כאן שאין שום מחיצה כלל בין האהלים אלא הכל פתוח בין קורה לקורה, ודאי הטומאה תעבור בין אהל לאהל.

והוכיחו מכאן שטומאה אינה עוברת מאהל לאהל, שבקרא נאמר 'כל הבא אל האהל וכל אשר באהל יטמא שבעת ימים', וכבר האריך הפני יהושע (תשובות סי' י') להוכיח עיקר דבר זה שטומאה אינה מתפשטת מאהל לאהל, שדן בשאלה שבאה לפניו בעיר פרנקפורט שהיהודים שם היו גרים ברחבה אחת קטנה וארוכה עם שורה של בתים בכל צד, וביב הלך תחת הקרקע לכל אורך הבתים, והיו שופכים לתוכו את מי השופכים שלהם, והמים יצאו מהביב בסוף השכונה, ואנשי המקום היו נוהגים שכל פעם שהיה מת באחד מן הבתים, כל הכנהים שבאותה שורה היו יוצאים מבתיהם עד שיפונה המת, והיו צריכים למצוא מקום לינה, ואף בשבת ויו"ט לא נכנסו לבתיהם כלל, משום שסברו שהטומאה עוברת דרך הביב לכל הבתים, ושאלו הכנהים לא הפני יהושע אם יש עצה לתקן את הדבר. והשיב להם הפני יהושע שאינו רואה שום בית מיחוש, משום שטומאה אינה יוצאת מאותו אהל שהיא נמצאת בו לאהל אחר, עיי"ש שהאריך להוכיח כן.

ומה שטומאה עוברת דרך חלון או פתח לאהל אחר, כתב הפני יהושע [וכן כתב רבינו חיים הלוי (שם)] שהוא מדין חבוט רמי, שרואים את הגג בשני החדרים כאילו הם יורדים לגובה של החלון ועל ידי זה נחשב הכל כאהל אחד ותקרה אחת, אבל לעולם טומאה מתפשטת רק בתוך אותו אהל, ואינה עוברת לאהל אחר, אבל בביב שהוא תחת הקרקע לא יועיל דין חבוט רמי לדון כאהל אחד, משום שהוא בבנין אחר לגמרי, ועוד שאם נאמר חבוט רמי לראות את תקרת הבית כאילו היא יורדת לגובה של פתח הביב, א"כ היא מכסה את פתח הביב, ועדיין אין הבית והביב אהל אחד, עיי"ש, ודעת הישועות יעקב (או"ח סי' שמ"ח) כהפני יהושע.

אמנם החתם סופר (שו"ת י"ד סי' ש"מ) האריך לחלוק על הפני יהושע, וסובר שטומאה מתפשטת מאהל לאהל אף בלא דין חבוט רמי לעשותו אהל אחד, כל שיש מקום פתוח בשיעור טפח על טפח, [או חלון אפילו פחות מטפח על טפח באופנים ששנינו בפרק י"ג]. ויש לתמוה על זה ממה שאמר רבא שהדין של משנתנו - שהטומאה מתפשטת תחת כל הקורות - הוא רק משום דין חבוט רמי, ולולא דין חבוט רמי לא היתה הטומאה מתפשטת.

והנה גם לדעת הפני יהושע שטומאה עוברת דרך חלון ופתח מדין חבוט רמי, יש להעיר למה הוצרך רבא להוכיח דין חבוט רמי ממשנתנו לגבי קורות עליונות ותחתונות, ולא הוכיח דין חבוט רמי מעיקר דין חלון ופתח השני בכל מקום שמביאים את הטומאה מאהל לאהל.

ובספר דעת ישראל (סי' ע"ב ענף ג' אות כ"ב) ביאר דרך אמצעי בכל זה, שודאי טומאה אינה עוברת מאהל לאהל סתם, וכמו שכתבו האחרונים שבקרא נאמר 'כל הבא אל האהל וכל אשר באהל יטמא', אמנם טומאה עוברת מאהל לאהל על ידי פתח או חלון אף בלא דין חבוט רמי - ומטעם זה לא הוכיח רבא דין חבוט רמי מדין חלון - שנתחדש בילפותא של חלון ופתח שבכחם **להוציא** את הטומאה (עי' פ"ג מ"ו, פ"ג מ"א) מבית לבית, משום שיש להם כח **לחבר** שני האהלים, שמה שאין הטומאה עוברת מאהל לאהל כשאין מחיצה כלל בין האהלים והמקום פתוח לגמרי, הוא משום שאין כח חיבור בין האהלים, ורק אהל אחד עומד בצד אהל שני, אבל פתח וחלון בתוך מחיצה מהותם לחבר את שני האהלים, ולכן יש להם כח להוציא את הטומאה מבית אחד ולהביאה לבית השני. [נראה שיש לבאר כן אף בדעת החתם סופר].

¹ ברוב גזות יש גם נסרים רבים סמוכים זה לזה על גבי הקורות, וכן מעיבה על גבי הנסרים.

אמר ר' יוחנן ג' דברים נתנו במתנה לעולם ואילו הן התורה והמאורות והגשמים... גשמים מנין שנאמר (ויקרא כ"ו ד') 'ונתתי גשמיכם בעתם' (ב"ר ו' ז', שמו"ר מ"א, ב').

מפתח גשמים

שלושה מפתחות בידו של הקב"ה ולא נמסרו בידי שליח ואלו הן מפתח של גשמים... חיה... ותחיית המתים שנאמר (דברים כ"ח י"ב) 'יפתח ה' לך' (תענית ב, א, סנהדרין ק"ג, א') והטעם: כדי לרדות בהם את הבריות שהיינו בני אדם בעולם הזה תלויים בהם (ריטב"א תענית ב, ב).

מהיכן מגיע הגשם?

דעת רבי אליעזר הגשם שותה ממי האוקיינוס ומתיישב בעננים, שנאמר (בראשית כ' ו') 'ואד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה'. לדעת רבי יהושע ממים העליונים הוא שותה שנאמר (דברים י"א א') 'למטר השמים תשתה מים', ומה אני מקיים 'ואד יעלה מן הארץ' אלא שהעננים מתגברים ועולים לרקיע, ופותחים פיהם כנוד ומקבלים מי מטר ומנוקבות הן ככברה ובאות ומזילות מים על גבי קרקע (תענית ט, ב).

ביאור הענין: רבי אליעזר ורבי יהושע אינם חולקים אלא שלפעמים המטר יורד מן השמים ממים העליונים, ולפעמים אכן מקורם ממי האוקיינוס שהן המים התחתונים, המים הבאים ממי האוקיינוס נקראים גשם מלשון גשמיית ודבר גופני, והבאים ממים העליונים נקראים גם בלשון מטר וגם בלשון גשם כדברי הנביא (ישעיה נ"ה י') 'כי כאשר ירד הגשם והשלג מן השמים' כמו כן כתוב 'למטר השמים תשתה מים' (רבינו בחי"ד דברים י"א י"ז).

גשם - ע"י הבל פיו של האדם

יש אומרים: שהגשמים נעשים גם על ידי הבל פיהם של בני אדם, ואם יש בפיהם דברי איסור ונבלה הרי מעורב בגשם ג"כ טומאה והמאכלים המתהווים מהם מטמאים אוכליהם (תה"ס בדרשות תת"ס ח"ב דף ש"ו).

הטעם שהגשם יורד מהשמים ולא ממעינות התהום שלמטה

בתחילה היתה הארץ שותה על ידי המים שהיו בבריאה לבד בלי חידוש הגשם, רק על ידי מנהרות ותעלות שהיו עולים ומציפין את האדמה ורק לאחר מכן שינה הקב"ה והשקה את האדמה מלמעלה, והטעם לכך, רבי יוחנן מצפורי בשם רבי שמואל בן נחמן אמר מפני ארבעה דברים חזר בו הקב"ה שלא תהא הארץ שותה אלא מלמעלה, וגם רבי חנן דציפורי בשם רבי שמואל בר נחמן אמר מפני ד' דברים חזר בו הקדוש ברוך הוא, שלא תהא הארץ שותה אלא מלמעלה, מפני בעלי זרוע, ובשביל להדיח טללים הרעים, ושיהא הגבוה שותה כנמוך. ועוד, שיהיו הכל תולין עיניהם כלפי מעלה, הדא הוא דכתיב (איוב ה') 'לשום שפלים למרום'.

ביאור הענין: א"ע"ג דהעננים - ממי אוקיינוס הם שותים וגם התהום עולה ומשקה את כן לא היה צורך כלל שירדו מלמעלה, אלא מפני בעלי זרוע. היינו, שיבואו בעלי כח ויגולו הנהרות המושכות מדאגה שלא ישתו שדותיהם מלמטה, ועוד כי ימשכו השדות לגבולם ולא ימצאו העננים מים לשתות, אבל בראותם שכבר ירדו הגשמים מלמעלה שוב אינם גוזלים שיוודעים שאינם צריכים להם, ומפני טללים רעים - היינו שע"י הגשם האויר מזדכך. ושיהא העליון שותה כנמוך ואילו בא מלמטה היו המקומות הנמוכים שבעים יותר ממקומות הגבוהים. ושהיו הכל תולין עיניהם לשמים, מאחר ובתחילה לא ידעו ויבינו אם צריכים לגשמים עד סוף השנה, משא"כ עכשיו ברביעה הראשונה יודעין שצריכים לרחמים ובכך יכירו בהשגחה העליונה ויכנעו לפניו ה' (בריר"י י"ג).

אופן ירידת הגשמים

אלף אלפי ורבי רבבות מלאכים ממנה הקב"ה על כל טיפה וטיפה, מכאן ועד הרקיע מחלק ת"ק שנה והגשמים יורדים ואין טיפה מתערבת בחברתה (מודר רבה פרשת כי תבוא פרשה ז).

והטעם שאין נוגעת בחברתה כדי שלא תצא ותחריב את העולם (ויקרא רבה) ובגמ' בב"ב (ט"ז) מבואר שאם שתי טיפות תגענה אחת ברעותה לא יצמחו הפירות.

ג' חלקים של הגשם

"ונתתי מטר ארצכם בעיתו יורה ומלקוש" (דברים י"א י"ד)

יורה: הגשם הראשון שיורד בעיקר בחודש מר חשון נקרא יורה, והטעם שנקרא כן: לפי שמורוה את האדמה היבשה והצמאה מתקופת הקיץ החמה (תענית ו, א').

טעם אחר: יורה מלשון שמורה את הבריות להטיח גגותיהן ולהכניס את פירותיהן ולעשות כל צרכיהן (תענית ו, א').

גשם: הגשמים שיורדים בעיקר בחודש כסליו טבת שבט והם רוב עיקר הגשמים, והטעם שנקראים כך: לפי שהם יורדים מהשמים ממקום רוחני ומתגשמים על הארץ.

מלקוש: הגשם שיורד בחודש אדר, והטעם שנקרא כן: מפני שהוא המאוחר והאחרון לגשמים.

יום הגשמים

בני ישראל יתחילו בחודש זה להעביר בתפילתם 'ותן טל ומטר לברכה'.

לפניכם מארג מיוחד על עניני וסגולות הגשמים בדברי חז"ל הקדושים, אופן ירידת הגשמים, זמני ירידתם, תפילות מיוחדות של גדולי צדיקי הדורות שהתחננו על הגשמים; על תפילות מרגשות של אנשי 'עמך' יהודים פשוטים, שבעקבות תפילתם המיוחדת, הזכה, מתוך עמקי לבבם, זכו שתפילתם ותחנתם שידדה מערכות-שמים והביאה רווח והצלחה לכל בית ישראל. ברוחם ובמשנתם של גאוני וקדושי ישראל לדורותיהם - ונתתי גשמיכם

רעש הגשם

אמר ר' לוי שלשה דברים קולן הולך מסוף העולם ועד סופו והבריות בינתיים ואינם מרגישים ואילו הן היום, הגשמים והנפש בשעה שהיא יוצאת (ב"ר י"ב, שמו"ד ה' י')

הזמן הטוב ביותר לירידת הגשמים

"ותן טל ומטר לברכה"; בתפילת גשם מזכירים שאתה הוא ה' אלוקינו... לברכה ולא לקללה, וכן בתפילת שמו"ע מבקשים "ותן טל ומטר לברכה" והכוונה שירד בזמן שלא יפריע את מהלך חיינו.

גשם בליל רביעי ובליל שבת

ונתתי גשמיכם "בעתם" בליל רביעי ובליל שבת, שכן מצינו בימי שמועין בן שטח שירדו להם גשמים בלילי רביעיות ובלילי שבתות עד שנעשו חטים ככליות ושעורים כגרעיני זיתים ועדשים כדנני והב וצרו מהם דוגמא לדורות להודיע כמה החטא גורם וכן מצינו בימי הירידה שהיו עוסקין בבנין ביהמ"ק והיו יורדי גשמים בלילה, למחר נשבה הרוח ונתפזרו העבים וזרחה החמה ויצאו העם למלאכתן וידעו שמלאכת שמים בידי.

והטעם: לפי שבזמן זה אין הגשמים מפריעים לבני אדם כיון שאין הולכים בדרכים בליל שבת מפני שהוא אסור בעשיית מלאכה (מורח"ק רש"י תענית כ"ג, א').

הטעם ביום רביעי: לפי שאנשים אינם הולכים ברחוב והוא על פי מה הגמרא בפסחים (ק"ב, ב') שבזמנים אלו יוצאת אגרת בת מחלת ושמונה עשרה ריבוא של מלאכי חבלה, וכל אחד ואחד יש לו רשות לחבל בפני עצמו (תענית כ"ג, א' רש"י)

[בגמרא בפסחים (ק"ב, ב') מבואר שמזיקה זה יוצאת עם י"ח אלפי מלאכי חבלה וכוכו כל אחד מהם להזיק ובתחילה היתה מצויה בכל הלילות עד שפגשה ברבי חנינא בן דוסא וגזר עליה שלא תצא אלא בליל רביעי וליל שבת, ובהמשך לאחר שפגשה את אביי הפסיקה לגמרי ונתבטלה וא"כ נתבטל ענין של ליל רביעי].

זה הזמן בו נמטרים מן השמים גשמי-ברכה, הריהו לאות ולמופת לנקיות מן החטא ולמחילת פשעים ועוונות. כדברי הגמרא: אמר רבי תנחום בר חיילאי: אין הגשמים יורדין אלא אם כן נמחלו עוונותיהן של ישראל. אף על השפעת וריבוי השפע מתבררים בני ישראל בירידת הגשמים כדנני רבי יצחק (שם) גדול יום הגשמים שאפילו פרוטה שבכס מתברכת בו...

הכפרי סוחט את מי הגשמים מן השמים...

מסופר על הרה"ק ה"צמח צדק" מליובאוויטש ז"ע, שסיפר להאי שלוחא-דרבנן דאטא מארעא דירשאל:

מעשה ביהודי פשוט ועם הארץ, שהיה מתגורר בכפר בארץ הקודש, ומתפרנס ממכירת ירקות שגידל בגינתו, ובורותו הגיעה עד כדי כך שאף לא ידע להתפלל, ומידי שבוע היה בא העירה לפני חכם אחד שיסדר לו את סדר התפילה.

יום אחד בא העירה ויצא אל השוק למכור מרכולתו כדרכו, וירא כי אין איש, מפני שהכל היו מכונסים בבית הכנסת להעביר לה' על הגשמים שלא ירדו, והוא לא ידע זאת. רץ הכפרי אל אותו חכם, והתאונן בפניו על שלא סידר לו מראש את סדר תפילת הרבים הראוי ליום הזה.

ענה לו החכם, שבעצם תפילת יום זה לא נשתנית משאר ימי החול, אלא שחכמי הדור גזרו תענית על הציבור, כצורך שעה, בשל עצירת הגשמים.

התפלה האיש הכפרי, ולא ידע מה היא "עצירת גשמים". הסביר לו החכם, שה' עצר את השמים ולא יהיה מטר.

אמר אותו איכר עם הארץ: אינני מבין בשל מה הרעש הזה, ומדוע קוראים אתם עצרה ומקדשים צום בעבור זאת, הנה אנכי

הלכה מסיני

"...וברך שנתנו בטל"

רצון ברכה ונדרה"

- לרגל' בחשון -

1. ב' בחשון מתחילים לבקש על הגשמים, בברכת השנים שבתפילת שמונה עשרה.

2. על פי נוסח ספרד, ביום זה מתחילים לומר את הברכה: "ברך עלינו ה' אלוקינו את השנה הזאת ואת כל מיני תבואתה לטובה. ותן טל ומטר לברכה על כל פני האדמה, ורוח פני תבל, ושבע את העולם קלל מטר, ומלא ירינו מברכותיך ומעשר מתנות ידך, שמרה והצלה שנה זו מקל דבר רע ומקל מיני משחות ומקל מיני פרענות, ועשה לה תקנה טובה ואחרית שלום. חס וחס עליה ועל כל תבואתה ופרותיה, וברכה גשמי רצון ברכה ונדרה, ותמי אחריתה חיים ושבע ושלום פשנים הטובות לברכה, כי קל טוב ומטיב אתה ומברך השנים. ברוך אתה ה' מברך השנים".

3. על פי נוסח אשכנז, ביום זה מתחילים לבקש: "[ותן טל ומטר לברכה על פני האדמה", במקום הבקשה הנאמרת בימות הקיץ: "[ותן ברכה על פני האדמה".

4. בארץ ישראל עונת הגשמים יכולה להיפתח מיד לאחר חג הסוכות, אך תיקנו חכמים להתמתן עם בקשת הגשמים עד ל' בחשוון.

5. הסיבה לכך היא שבימי בית המקדש היו כל תושבי ארץ ישראל (וכן רבים מחוצה לה) עולים לרגל לירושלים. יהודים שהתגוררו במקום הכי מרוחק מירושלים היו אלו שהתגוררו על גדות נהר פרט, והמסע אל ביתם ארך כשבועיים. כדי שגם הגרים במרחקים יוכלו לשוב לביתם בנחת, מבלי להתעכב בדרכים בציאות, התעכבה בקשת הגשמים עד ל' בחשוון.

6. לומדים מכך לקח מאלף: למרות שמדובר רק ביהודים בודדים שהתגוררו בקצה ישראל, כל עם ישראל חיבה ולא התפלל על הגשמים עד שהם שבו הביתה בשלום וללא עיכובים! מכך ניתן ללמוד רבות על חשיבות הדאגה ההדדית זה לזה, והחשיבה על הזולת.

7. הבקשה על הגשמים ב' בחשוון היא רק בארץ ישראל (ותן טל ומטר לברכה" 60 יום לאחר תקופת השיר.

8. ברכת השנים, בה מבקשים על הגשם, תוקנה כשעיקר פרנסתו של האדם הייתה מן האדמה, שאז עיקר מזונו היה תלוי בגשם ובהצלחת ידול התבואה. כיום מבוזבז בברכה זו גם על פרנסה שלא על ידי חקלאות. כוונה בברכה זו, סגולה מיוחדת לפרנסה מצויה בכוונה בברכה זו, ע"י השרשת ההבנה כי בורא עולם רק הוא מפרנס את האדם.

9. מתפלל ששכח לשאול גשמים (לומר "ותן טל ומטר לברכה" לפי נוסח אשכנז, או "ברך עלינו וכו'" לפי נוסח ספרד) בחורף:

א. אם לא סיים את הברכה ישאל גשמים במקום בו נזכר וימשיך בתפילתו.

ב. אם סיים את הברכה ונזכר לפני ברכת שומע תפילה יאמר אחרי המילים "שומע תפילתנו" בברכה "שומע תפילה": "ותן טל ומטר לברכה על פני האדמה" וימשיך בתפילתו.

ג. אם נזכר לאחר ברכת שומע תפילה אך לא התחיל בברכת העבודה חוזר לברכה "שומע תפילה", ובה מוסיף את בקשת הגשמים.

ד. אם נזכר לאחר ברכת העבודה יחזור לברכת השנים, יאמר אותה כהלכה, וימשיך משם לפי סדר התפילה.

ה. אם נזכר לאחר סיום תפילת שמונה עשרה יחל את תפילתו מחדש, בשל חשיבות הגשם.

10. אדם שלאחר ברכת השנים החל להסתפק האם ביקש על הגשמים כנדרש, או שמא אמר את הברכה הנאמרת בקיץ, מה דינו? כאן נחלקת התשובה ההלכתית לשניים: אם הוא עדיין בתוך 30 יום מתחילת זמן הבקשה על הגשם – הסברה היא ששכח לבקש על הגשם. אם כבר חלפו 30 יום (כלומר החל מ' כסלו) – הסברה היא שזכר לבקש על הגשם, כיוון שלאחר 30 יום לשונו הורגלה בנוסח המתאים לחורף.

עצה מיוחדת לאדם שרוצה להימנע מספק ומבטחות לבטלה: רבותינו מציעים שאדם ירגיל את לשונו לומר: "דופא חולי עמו ישראל, ברך עלינו" לפי נוסח ספרד, או: "וברך כל מיני תבואת לטובה ותן טל ומטר לברכה על פני האדמה" לפי נוסח אשכנז – במשך 90 פעמים – לאחר 90 פעמים לשונו תתרגל לומר את הנוסח הנדרש, וכך לא ייכנס לספק האם ביקש על הגשם – כיוון שישלשנו הורגלה בבקשה הנכונה.

פיזור את העבים במטפתו

סיפר הגרי"ש אונגר זצ"ל בשם אביו הגה"צ מהרא"צ גאב"ד קאפאנוואר זצ"ל (מתוך 'רשומים בשמך'):

מעשה שהיה אצל רבו הגה"ק מאונסדורף זצ"ל, בליל א' דחג הסוכות, שהיה "סוף זמן קידוש לבנה" וטרם הספיקו לקדשה, ובחזון היה גשם וקור גדול.

רבו הק' יצא החוצה, והמתין שיפסקו הגשמים, וחתנו הגה"צ רבי יהודה הלוי הורוויץ זצ"ל ר"מ באונסדורף בקשו שיכנס הביתה, שהרי כבר היה זקן ותשוש, והוא יקרא לו תיכף לכשתראה הלבנה. אך הרב מאונסדורף זצ"ל סירב, ותמה: "היתכן?! אנו עומדים לקבל אפי מלכא! ואיככה אנחנו לביתנו?" והוסיף וסיפר, שבעיר פרעשבורג בימי הגה"ק מהר"ם ברבי זצ"ל נהגו כבמציא יוה"כ לבוא מכל בתי הכנסיות שבעיר, ולהתכנס בביתו של המהר"ם ברבי, לקדש את הלבנה ברוב עם ובהדרת מלך. פעם אחת מנעו מהם הגשמים לקדש את הלבנה.

עמד המהר"ם ברבי ואמר: "יבוננו של עולם! הלא בניך מתענים כבר יותר ממופת לעת, וחפצים לקדש הלבנה ברוב עם! היתכן שתמנע זאת בעדם?!!" ובדבריו הוציא מכיסו מטפתת לבנה, ונפנף בידו, ותיכף נתפזרו העבים, וקידשו את הלבנה.

אף הרב מאונסדורף בספרו זאת, הוציא מטפתת מכיסו, והראה כיצד נפנף המהר"ם ברבי זצ"ל, ומיד התפזרו העננים לצדדים, וקידשו את הלבנה.

מרב הרה"ק מהר"ד מבעלזא זצ"ל אמה, שכל אנחה שיהודי מתאנח פועלת בדברים גדולים וגשמים למעלה.

וההוכחה לזה, ממה שאמרו חז"ל על הכהן גדול בעמדו לפני ולפנים התפלל תפילה קצרה: "ולא תכנס לפניך תפילת עוברי דרכים", שעוברי דרכים סובלים מהגשם ומבקשים שיעצור. ולכאורה קשה, מדוע עלתה על דעתנו שתפילתם תתקבל, הרי ארץ ישראל היא ארץ צמאה למי גשמים, וכמו שעניינו ראות אימה נוראה היא עצירת גשמים.

אלא מבואר מזה, שאע"פ שאין צדק בתפילת הולכי-הדרכים לעצור הגשמים, אלא כשעוברי הדרכים בסבלם יאנחו מעומק לבם, אנחה זו יכולה לפעול במרומים לעצור הגשמים, לפיכך הוצרך הכהן הגדול – האיש הקדוש ביישראל – ביום המקודש ביותר בשנה, ובמקום המקודש ביותר – להתפלל "ולא תכנס לפניך תפילת עוברי דרכים".

התפילה ה'פשוטה' והתמימה שהרקיעה שחקים ומטרות-

עוז מלאו את הארץ

זאת ועוד, לא רק אנשי-מעלה ומנהיגי האומה זכו כי הודות לתפילתם המטיר להם הקב"ה גשמים, אלא גם אנשי 'עמך' יהודים פשוטים, בעקבות תפילתם המיוחדת, הזכה, מתוך עמקי לבבם, זכו שתפילתם ותחנתם שידדה מערכות-שמים והביאה רווח והצלחה לכל בית ישראל.

לע"נ
ה' יוסף בן ר' אהרן יצחק ז"ל
נלב"ע כ"ט תשרי

לע"נ
מיכאל בן סוליקה ז"ל
נלב"ע כ"ט תשרי

לע"נ
מרת לאה אסתר בת ר' אלעזר ע"ה
נלב"ע ט"ז חשוון תשע"ד

לע"נ
ה' דוד בן לונה ז"ל
נלב"ע י"ב חשוון

לע"נ
אברהם בן שמואל ז"ל
נלב"ע כ"ג חשוון

לע"נ
ר' חנניה בן חביבה ז"ל
נלב"ע י"ח חשוון תשכ"ח

לע"נ
ברכה בת יפת ותמר
(למשפחת גובארי) ע"ה
נלב"ע כ"ח חשוון תשע"ד

לע"נ
ה' יעקב בן שם-טוב ולורה ז"ל
נלב"ע כ"ד חשוון תשע"ח

לע"נ
ה' אלחנן בן משה מאיר ז"ל
נלב"ע כ"ט חשוון

לע"נ
לע"נ ש"משה בן משה וצ"ח ז"ל
נלב"ע כ"ח חשוון
לע"נ ה' אורי נחוראי ז"ל בן ניצה ומנשה
נלב"ע י"ח בכסלו

לעילוי נשמות האשה הצדקנית גמלת חסדים בכל ליבה, מאודה ונפשה, אשה יראת ה' היא תתהלל הצטעה והחסודה שעמדה לימין מפעליו הקדושים יחד עם כל מעשה צדקתה

מרת רות בת משה דוד וטובה ע"ה עובדיה
נפטרה ללא זש"ק
ונטמנה בבית העלמין ירקון חלקה ר"ג שורה ד' מקום 23 - כ"ב בשבט תשפ"ו
תנצבה

התפשטות הטומאה ממקום למקום

בתורה נאמר שכל הנמצא באהל המת נטמא שבעת ימים. וכבר הזכרנו שלא רק הנמצאים באהל אחד עם המת נטמאים, אלא גם כל הנמצאים במקום שהטומאה מתפשטת לשם, גם הם טמאים בטומאת מת.

ומאידך גיסא, יש מקרים שאהל מציל מטומאת מת, על ידי שחוצץ.

בפרטי הדינים האלו עוסקת המשנה ברוב פרקי המסכת.

בפרק ח' למדנו: "יש מביאין את הטומאה וחוצצין" כלומר אם האהילו על הטומאה ואדם וכלים מביאין את הטומאה על האדם והכלים. "וחוצצין" אם הטומאה תחתיהן מצילין אדם וכלים שעל גבן. ויש "מביאין את הטומאה ולא חוצצין", וכאלו ש"חוצצין ולא מביאין", וכן כאלו ש"לא מביאין ולא חוצצין". והמשנה מפרטת מה הן.

ובפרק ט', העוסק כולו בכזורת, שהיא כלי גדול המחזיק ארבעים סאה [שבגודל זה אין הכלי מקבל טומאה] - מתי מעבירה את הטומאה ומתי חוצצת בפני הטומאה.

פרק י' דן בדיני ארובה [חור בתקרת הבית] מתי תעבור הטומאה דרכה, ומתי אדרבא תציל על מה שנמצא תחתיה או מעליה.

// גדול יום הגשמים - המשך מעמוד 3 //

מה נאה להסמיך את מעשה-רב שאירע בהיכל הקודש של רבנו אור שבעת הימים רבי ישראל בעל-שם-טוב ז"ע. עובדה מופלאה זו שח וסופר הצדיק הרה"ק רבי משה מקו"ניץ, בנו של המגיד מקו"ניץ ז"ע והביא בספרו "באר משה" (שמיני עצרת, מהדורת תרמ"א). את מחוז מגוריו של הבעש"ט פקדה גזירה, ונעצרו השמים מלהוריד מטר, גזירה זו הביאה את ציוני התושבים להעתיק בתפילה ובתחנונים כמו גם את צומות ותעניות סידורם הם לעצמם להעביר את רוע הגזירה. אך אף בהיות זאת לא נענו על מבוקשם.

ויהי בפתע פתאום - שם בתוכי בית מדרשו של הבעש"ט, שהו המתפללים באמצע התפילה, הבחין רבנו הבעש"ט ביהודי תמים, הנמנה על פשוטי העם, ועודנו מתפלל בכוונה יתירה. בהיות יהודי זה מתפלל וקורא קריאת שמע, היה מגביה את קולו בעקת-קול באמירת הפסוק: "ועצר את השמים ולא יהיה מטר". ענינו זלגו דמעות וישבר ליבו ורוחו גם יחד. רבנו הבעל שם טוב הקדוש, אשר כידוע, היה מעריך כל תנועה קנה ותפילה דלה של כל איש אשר נמנה על בית ישראל, באשר הוא, פנה אליו, איפוא בשאלה: אפשר יסביר לי, מה את כוונתו המעוררת באמירת פסוק זה דווקא בקול-קולות.

ויען האיש ההוא לאמר: באמירת פסוק זה מבקש אני 'ועצר את השמים' - יסחוט נא השם יתברך את השמים מכל אוצרות הגשמים המצויים בו כדרך 'עצירת' יותים וענבים; 'ולא יהיה מטר' - עד ששוב לא ישארו כלל וכלל מטר וגשמים בשמי-השמים יען כי כל הגשמים ירדו ארצה; זה הפירוש. אני מתחנן - ממשיך האיש לאמר - ומבקש אני לפני אבינו שבשמים שבכך ימטיר עלינו גשמים במידה מרובה.

ויהי אחרי כן, תפילתו ופירושיו של אותו עם-הארץ התקבלו ברחמים וברצון, ומסורת-עוז מלאו את הארץ. וכותה של תפילה אוצרת הגשמים מקורות ליבו בכוונה אמיתית ואיכותית היא שעמדה, גם לאחריו היהודים שלא עלתה על דעתם כלל להתפלל ולבקש בקשה זו באלו תיבות - בדווקא. וכפי אשר חותם את דברותיו הצדיק מקו"ניץ: "כי הבורא יתברך שמו - רחמנו ליבא בעי, על כן ערבו עליו דברי האיש הזה, יען היותם בגדול כוונת הלב; באמיתיות ובפנימיות לבבו; ויענה בתפלתו."

(הרב שמואל צבי גנץ - מוסף תורני 'המודיע')

הלימוד התודש מוקדש לע"נ

ולע"נ מרת צפורה פייגא
בת הגה"ח משה הלוי ע"ה
נלב"ע ט"ז חשוון תש"ע

הגה"ח משה
ב"ר מרדכי מנשה הלוי זצ"ל
נלב"ע י"א חשוון

וזוג' מרת חיה אדל
בת הרב חיים דוד ע"ה
נלב"ע י"א חשוון

- נא לכוון לפני הלימוד -

// גדול יום הגשמים - המשך מעמוד 3 //

מה נאה להסמיך את מעשה-רב בהיכל הקודש של רבנו אור שבעת הימים רבי ישראל בעל-שם טוב ז"ע, עובדה מופלאה זו שח וסיפר הצדיק הרה"ק רבי משה מקוואניץ בנו של המגיד מקוואניץ ז"ע והבאי בספרו "באר משה" (שמיני עצרת, מהדורת תרמ"ג). את מחוז מגוריו של הבעש"ט פקדה גזירה, ונעצרו השמים מלהוריד מטר, גזירה זו הביאה את ציבור התושבים להעתיך בתפילה ובתחנונים כמו גם אף צימות ותענוג סידרו הם לעצמם להעביר את רוע הגזירה. אך אף בהיות זאת לא נענו על מבוקשם.

ויהי כפתע פתאום - שם בתוככי בית מדרשו של הבעש"ט, שהו המתפללים באמצע התפילה, הבחין רבנו הבעש"ט ביהודי תמים, הנמנה על פשוטי העם, ועודנו מתפלל בכוונה יתירה. בהיות יהודי זה מתפלל וקורא קריאת שמע, היה מגביה את קולו בעקצת-קול באמירת הפסוק: "ועצר את השמים ולא יהיה מטר" ענינו ולגו דמעות וישבר ליבו ורוחו גם יחד. רבנו הבעל שם טוב הקדוש, אשר כידוע, היה מעריך כל תנועה קנה ותפילה דלה של כל איש אשר נמנה על בית ישראל, באשר הוא, פנה אליו, איפוא בשאלה: אפשר יסביר לי, מה, את כוונתו המעוררת באמירת פסוק זה דווקא בקולי-קולות.

יען האיש ההוא לאמר: באמירת פסוק זה מבקש אני 'ועצר את השמים' יסחוט נא השם יתברך את הארץ מכל אוצרות הגשמים המצויים בו בדרך 'עצירת' זיתים וענבים; ולא יהיה מטר' - עד ששוב לא יאשאו כלל וכלל מטר וגשמים בשמי-השמים יען כי כל הגשמים ירדו ארצה; זה הפירוש. אני מתחנן - ממשיך האיש לאמר - ומבקש אני לפני אבינו שבשמים שבכך ימטיר עליו גשמים במידה מרובה.

והיה אחרי כן, תפילתו ו'פירושו' של אותו עם-הארץ התקבלו ברחמים וברצון, ומטרת-עוז מלאו את הארץ. זכותה של תפילה תמימה זו, שיצאה מקירות ליבו בכוונה אמיתית ואיכותית היא שעמדה, גם לאחריו היהודים שלא עלתה על דעתם כלל להתפלל ולבקש בקשה זו באלו תיבות - בדווקא. וכפי אשר חותם את דברותיו הצדיק מקוואניץ: "כי הבורא יתברך שמו - רחמנא ליבא בעי, על כן ערבו עליו דברי האיש הזה, יען היותם בגדול כוונת הלב; באמיתיות ובפנימיות לבבו; ויענהו בתפלתו".

(הרב שמואל צבי גנץ - מוסף תורני 'המודיע')

חשון
אוקטובר -
נובמבר

משנה יומית: טהרות

הלכה יומית: שו"ע אור"ח

אהלות

הלכות שבת

יום תאריך	פרק משנה	סימן סעיף
12 א	ט יא-יב	רעה ג-ה
13 ב	ט יג-יד	רעה ו-ח
14 ג	ט טו-טז	רעה ט-יח
15 ד	י א-ב	רעה-ו יב-ב
16 ה	י ג-ד	רעו ג-ה
17 ו	י ה-ו	רעז ד-ג
18 ז	יז יא	רעז-ח א-א
19 ח	יח ב-ג	רעט א-ג
20 ט	יח ד-ה	רעט ד-ו
21 י	יח ו-ז	רעט-ט ז-ב
22 יא	יח ח-ט	רפא-ב א-ב
23 יב	יח א-ב	רפב ג-ה
24 יג	יח ג-ד	רפב-ג ו-א
25 יד	יח ה-ו	רפד א-ג
26 טו	יח ז-ח	רפד ד-ו
27 טז	יח א-ב	רפד-ה ז-ב
28 יז	יח ג-ד	רפה ג-ה
29 יח	יח ה-ו	רפה-ו ו-א
30 יט	יח א-ב	רפו ב-ד
31 כ	יח ג-ד	רפו-ח ה-א
1 כא	יח ה-ו	רפח ב-ד
2 כב	יח ז-ח	רפח ה-ו
3 כג	יח ט-י	רפח ח-י
4 כד	יח יא-יב	רפט-ז א-א
5 כה	יח יג-יד	רפז א-ב
6 כו	יח טו-טז	רפז ח-ט
7 כז	יח טז-טז	רפז-ב ו-ב
8 כח	יח טז-טז	רפז ב-ג
9 כט	יח טז-טז	רפז ד-ה
10 ל	יח יז-יח	רפז-ה ד-א

זוכים בהגרלות מבחנים
 238 - 538 , 535
 ובהלכה 17

ישראל - בני ברק
 שמי חגי - ירושלים
 יהושע רייזמן - בית שמש
 מאיר בר ששת - בני ברק
 יהושע שווימער - ירושלים
 שלום אייזנבאך - אשדוד
 צבי גנץ - בני ברק
 יצחק בוגרד - מודיעין עילית
 שולם טויסיג - בני ברק